

تحلیل و بررسی دیدگاه مجلسی دوم درباره فلسفه و حکمت

زهرا اخوان صراف^۱

چکیده

موضوع‌گیری‌های علامه مجلسی با فلسفه و حکمت اگر چه بر سر زبان‌های مخالفان و موافقان حکمت است؛ اما مضمون و چیستی دقیق این رویارویی، جلوه‌ها و عرصه‌های آن، ریشه‌های علمی و اجتهادی آن و مسائلی از این دست - که آبشخور و ثمره محضاً علمی دارد- کم‌پژوهیده‌تر است.

جستار حاضر با درنگ در مجموعه آثار این دانشمند، کوشیده‌است با پوشش دادن دیدگاه‌های او در مهم‌ترین اندیشه‌های حکما و فلاسفه، در مبانی، متن، شعبه‌ها و جزئیات و نتایج آرای وی ریز شود و در بعضی معارف عام، نیز پاره‌ای مسائل عقایدی در توحید و معاد، همچنین برخی واقعیات جهان، تفسیر و تحلیلی علمی و کار آمد از این رویارویی ارائه کند. بررسی نمونه‌ها نشان می‌دهد او یا کلام حکیمان را فقط به عنوان یک احتمال اثباتی در مسئله طرح می‌کند یا آن را تأیید می‌نماید و عمده موارد نقد وی به فیلسوفان، نقد اندیشه نیست بلکه در واقع نقد گرایش علمای عصرش به حکمت و علوم عقلی -بیش از حدیث و علوم نقلی- است. بنابراین امروزه با رفع سبب مخالفت وی، حتی با گرایش پای‌بندی حداکثری به نصوص نیز اینگونه نقد خالی از اشکال نیست.

واژگان کلیدی: مجلسی، فلاسفه، حکما، عقل، صفات، حدوث‌زمانی، کتابت‌اعمال، معادجسمانی، فرشتگان، خرق و التیام.